

RINGINFORM

ÅRGÅNG 30

Nr 2

Dec 2007

CES- SVERIGE 2007

KUNGSÖRNSSYMPOSIUM

GODBITAR UR ÅTERFYNDSFLODEN

NY LITTERATUR

FÅGELSTATIONERNAS EKONOMI

13

24

26

28

31

Naturhistoriska
riksmuseet

RINGINFORM utkommer med två nummer per år. Ringmärkare erhåller tidskriften gratis.

Redaktion: Roland Staav (redaktör)
Conny Kroon

Adress: Naturhistoriska riksmuseet
Ringmärkningscentralen
Box 50007
104 05 STOCKHOLM

Omslagsillustration: Colin Richards
ISSN 1100 – 4134

CES – Sverige 2007

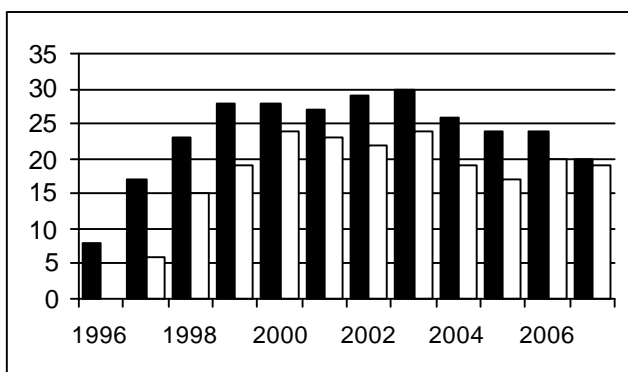
Thomas Pettersson

Inledning

I och med detta år har projektet pågått i 12 säsonger. Här lämnas en summarisk redovisning av resultaten.

I år lyckades 20 fångstplatser med att genomföra hela fåltsäsongen, vilket är något färre än förra året då 24 platser deltog. På ytterligare två platser påbörjades fåltarbetet i god anda, Stångåmynningen i Östergötland respektive Nässjön i Södermanland, men där man tvingades att avbryta. Vid Stångåmynningen tvingades man ge upp på grund av högt vattenstånd i Roxen. Vid Nässjön visade det sig att en nytillträdd markägare under sommaren inte var direkt samarbetsvillig och med betande kreatur bland näten blev situationen ohållbar.

Av de 20 platserna med fullbordad fåltsäsong var insatsen jämförbar med förra året på hela 19 platser, se figur 1. Den tjugonde platsen, Hovdala i Skåne, tvingades för andra gången på lika många år att flytta. Den geografiska spridningen av CES-platserna 2007 visas i figur 2. I tabell 1 förtecknas de tillsammans med en summering av resultaten. Fångstmiljöerna 2007 fördelade sig enligt följande (förändring jämfört med 2006 inom parentes): lövskog 5 (± 0), buskmark 10 (-1), bladvass 5 (-3).

Figur 1. Antal deltagande CES-platser 1996-2007. Fyllda staplar visar antal platser ett enskilt år, ofyllda staplar visar antal upprepat deltagande från året före.

Figur 2. CES-platser 2007.

Övergripande resultat

Under året hanterades 5 413 fåglar av 70 arter, vilket är 14 % färre individer än året före. Det var framför allt årsungarna som var färre medan antalet adulta överlag uppvisade goda fångstsiffror. Inte mindre än tio arter ökade jämfört med 2006 – det enda undantaget svarade grönfinken för, se tabell 2. Det betyder bl.a. att bofinken återhämtade sig efter förra årets nedgång och att såväl näktergalen som stjärtmesen ligger kvar på fjolårets förhållandevis höga nivåer.

Jämfört med 2006, då flera arter uppvisade höga kvoter av årsungar i fångsten, var bilden i år närmast den rakt motsatta. Inte mindre än 13 arter uppvisade lägre kvoter årsungar i år, vilket indikerar en överlag dålig reproduktions-säsong. Två undantag från detta mönster finns dock; taltrast respektive trädkrypare, som båda tycks ha haft ett bra år. Se tabell 3.

När det gäller mellanårsöverlevnad finns inga säkerställda skillnader mellan 2006 och 2007, vare sig när det gäller adulta eller årsungar, se tabellerna 4 och 5.

Tabell 1. Deltagande fångstplatser i CES - Sverige 2007, grupperade efter huvudbiotop och ordnade från norr till söder. Nyttillkomna (eller modifierade) platser 2007 markeras med en asterisk. Platsnumren är uppbyggda med landskapskod, se t.ex. en årsrapport från RC, plus ett löpnummer.

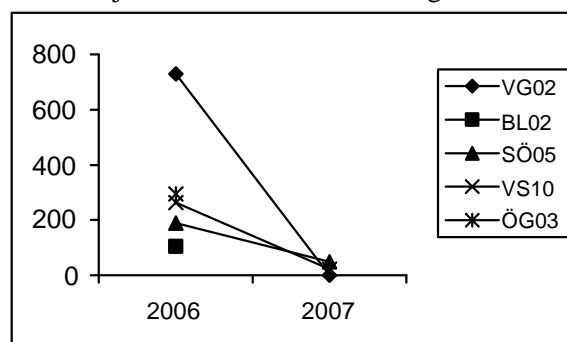
Nr	Plats	Ansvarig märkare	Antal nät	Antal fångade		Andel 1K %
				arter	individer	
<i>Lövskog</i>						
VR02	Barfän	Björn Ehrenroth	10	21	247	57
VS12	Malmön 2	Patrik Rhönstad	16	37	670	46
VS11	Kvarntorpet	Niclas Lignell	11	24	160	50
BO01	Stenungsund	Thomas Liebig	8	17	93	52
SM17	Törnåkra strandskog 2	Per-Sture Ljungdahl	9	25	406	55
<i>Buskmark</i>						
DR04	Potatisholmen	Sten Hallin	7	17	96	49
DR03	Kyrkbytjärn 2	Gittan Matsson	11	29	250	52
VS10	Gångholmen	Thomas Pettersson	9	26	205	44
SÖ05	Älviken 3	Thord Fransson	11	30	261	46
VG02	Rydal	Henry Aas	15	29	257	45
SM08	Hultsgärde	Mats Aldéus	11	26	302	44
SM16	Dalskog	Lars Johan Johansson	11	30	266	49
ÖL06	Karlevi mo	Per Ålind	12	25	390	50
SK04*	Hovdala 3	Håkan Winqvist	8	27	316	28
SK01	Örby ängar	Mikael Jönsson	6	20	106	35
<i>Bladvass</i>						
UP01	Vendelsjön	Anders Arnell	10	39	378	42
UP02	Aspvik	Tommy Eriksson	13	29	389	48
SM15	Sjöbodviken	Urban Rundström	9	8	79	29
ÖL07	Karleviviken 3	Lennart Carlsson	7	36	472	55
BL02	Sölvesborgsviken 2	Jonas Engzell	4	11	71	66
Summa			198	70	5 413	47

Bilden av långsiktigt minskade fångster av adulta fåglar, som indikerar vikande populationsnivåer, står sig i stort sett, se tabell 6. Till raden av minskande arter kan vi nu också foga koltrasten. Å andra sidan kunde fyra arter flyttas från kolumnen med minskande arter till kolumnen med arter som tycks sakna långsiktig trend; kärnsångare, entita, blåmes, törnskata. Av de 41 arter som ingår i analysen uppvisar 19 negativa trender, i 10 fall statistiskt säkerställda.

Bladlöss

Från och med 2006 försöker vi uppskatta mängden bladlöss på bladvass. Syftet är att få ytterligare en möjlighet att förklara skillnader i fångstresultat. Från 2006 meddelades resultat från fem platser men i år från endast tre. Det råder emellertid ingen tvekan om att tillgången

på bladlöss i år var mycket liten, både allmänt sett och i jämförelse med 2006, se figur 3.

Figur 3. Uppskattning av mängden bladlöss i bladvass vid fem CES-platser 2006 och tre platser 2007, uttryckt som "poäng", där 1-10 bladlöss på ett vassblad vid ett skattnings-tillfälle ger 1 poäng, 11-100 bladlöss ger 2 poäng, o s v

Tabell 2. Förändring av den totala fångsten av adulta fåglar vid CES-platser mellan 2006 och 2007. n = antalet jämförda platser för respektive art. Endast de vanligaste arterna redovisas, dvs. arter som fångats på minst 6 platser de båda åren. Förändringarna har testats statistiskt; Wilcoxon's Test for Matched Pairs, tvåsidig. Statistiskt signifikanta resultat markeras med en asterisk ($P < 0,05$) eller två ($P < 0,02$). Asterisk inom parentes anger nästan ($P < 0,10$) signifikanta resultat.

Art	n	Antal ad.		Förändring (%)	
		2006	2007		
Mindre hackspett <i>Dendrocopos minor</i>	6	2	5	+150	
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	7	13	18	+38	
Sädesärla <i>Motacilla alba</i>	9	15	19	+27	
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>	11	16	26	+63	
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	12	31	27	-13	
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	17	66	104	+58	**
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	9	88	82	-7	
Koltrast <i>Turdus merula</i>	17	73	76	+4	
Björktrast <i>T. pilaris</i>	6	7	8	+14	
Taltrast <i>T. philomelos</i>	14	31	25	-19	
Rödvingetrast <i>T. iliacus</i>	10	23	25	+9	
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	9	80	83	+4	
Kärrsångare <i>A. palustris</i>	9	8	28	+250	(*)
Rörsångare <i>A. scirpaceus</i>	13	244	278	+14	
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	8	16	15	-6	
Ärsångare <i>Sylvia curruca</i>	16	48	70	+46	(*)
Törnsångare <i>S. communis</i>	12	54	67	+24	
Trädgårdssångare <i>S. borin</i>	17	136	173	+27	(*)
Svarthätta <i>S. atricapilla</i>	16	141	222	+57	*
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i> spp.	18	300	382	+27	**
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	12	18	19	+6	
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i>	13	48	65	+35	
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	11	16	28	+75	
Entita <i>Parus palustris</i>	13	15	29	+93	**
Blåmes <i>P. caeruleus</i>	19	77	119	+55	**
Talgoxe <i>P. major</i>	18	107	148	+38	(*)
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	11	17	11	-35	
Trädkrypare <i>Certhia familiaris</i>	7	4	7	+75	
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	15	89	116	+30	**
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	15	63	42	-33	(*)
Gulsparv <i>Emberiza citrinella</i>	14	47	42	-11	
Sävsparv <i>E. schoenichus</i>	17	178	138	-22	

Tabell 3. Förändring av kvoten årsungar (1K) vid CES-platser mellan 2006 och 2007. Förändringarna har testats statistiskt: χ^2 -test; antal frihetsgrader = 1; Yates' korrektion. Statistiskt säkerställda förändringar markeras med en asterisk ($P < 0,05$) eller två ($P < 0,01$).

Art	2006		2007		Kvot	Förändring (%)
	Ad.	1K	Ad.	1K		
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	13	9	18	2	0,16	-84 *
Sädesärla <i>Motacilla alba</i>	15	13	19	5	0,30	-70 *
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>	16	27	26	64	1,46	+46
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	31	37	27	32	0,99	-1
Rödihake <i>Erithacus rubecula</i>	66	373	104	332	0,56	-44 **
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	88	36	82	18	0,54	-46
Koltrast <i>Turdus merula</i>	73	79	76	71	0,86	-14
Björkrast <i>T. pilaris</i>	7	3	8	2	0,58	-42
Taltrast <i>T. philomelos</i>	31	25	25	43	2,13	+113 *
Rödvingetrast <i>T. iliacus</i>	23	7	25	6	0,79	-21
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	80	124	83	79	0,61	-39 *
Kärrsångare <i>A. palustris</i>	8	15	28	15	0,29	-71 *
Rörsångare <i>A. scirpaceus</i>	244	270	278	161	0,52	-48 **
Ärtsångare <i>Sylvia curruca</i>	48	42	70	41	0,67	-33
Törnsångare <i>S. communis</i>	54	60	67	33	0,44	-56 **
Trädgårdssångare <i>S. borin</i>	136	113	173	42	0,29	-71 **
Svarthätta <i>S. atricapilla</i>	141	233	222	210	0,57	-43 **
Lövsångare <i>Ph. trochilus</i> spp.	300	520	382	426	0,64	-36 **
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	18	4	19	3	0,71	-29
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i>	48	25	65	19	0,56	-44
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	16	19	28	20	0,60	-40
Entita <i>Parus palustris</i>	15	44	29	37	0,43	-57 *
Blåmes <i>P. caeruleus</i>	77	256	119	225	0,57	-43 **
Talgoxe <i>P. major</i>	107	267	148	255	0,69	-31 *
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	17	16	11	27	2,61	+161
Trädskrypare <i>Certhia familiaris</i>	4	1	7	17	9,71	+871 *
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	89	12	116	25	1,60	+60
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	63	14	42	20	2,14	+114
Gulsparr <i>Emberiza citrinella</i>	47	31	42	33	1,19	+19
Sävsparr <i>E. schoeniclus</i>	178	88	138	76	1,11	+11

Tabell 4. Andel återfångade av individer fångade som adult (2K+) vid CES-platser året före. Endast arter med någon återfångst 2006 eller 2007 redovisas. Materialet har uppdelats på stannfåglar, kortdistansflyttare resp. tropikflyttare. Ingen förändring är statistiskt säkerställd.

Art	Antal fångade ad.		Andel återfångade (%)	
	2005	2006	2006	2007
Övervintrar i Sverige				
Mindre hackspett <i>Dendrocopos minor</i>	3	2	33	0
Entita <i>Parus palustris</i>	21	15	5	33
Talltita <i>P. montanus</i>	4	2	25	0
Blåmes <i>P. caeruleus</i>	83	77	12	8
Talgoxe <i>P. major</i>	103	107	11	11
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	21	17	5	0
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	51	63	2	0
Gulsparr <i>Emberiza citrinella</i>	41	47	15	4

Tabell 4. forts.

Art	Antal fångade ad.		Andel återfångade (%)	
	2005	2006	2006	2007
Övervintrar i Västpalearktis				
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	32	31	6	13
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	68	66	2	2
Koltrast <i>Turdus merula</i>	66	73	18	10
Taltrast <i>T. philomelos</i>	44	31	9	3
Rödvingetrast <i>T. iliacus</i>	27	23	4	13
Gransångare <i>Phylloscopus collybita</i> spp.	18	6	6	0
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	151	89	5	7
Sävsparv <i>Emberiza schoeniclus</i>	232	178	10	6
Övervintrar i tropiska Afrika				
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	14	13	14	8
Gulärta <i>Motacilla flava</i> spp.	10	4	20	0
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	46	88	13	27
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>	14	9	7	0
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	126	80	9	9
Kärrsångare <i>A. palustris</i>	8	8	0	13
Rörsångare <i>A. scirpaceus</i>	389	244	6	6
Ärtsångare <i>Sylvia curruca</i>	27	48	4	10
Törnsångare <i>S. communis</i>	40	54	10	6
Trädgårdssångare <i>S. borin</i>	134	136	10	7
Svarthätta <i>S. atricapilla</i>	132	141	7	5
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i> spp.	345	300	11	12
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i>	53	48	8	6

Tabell 5. Andel återfångade av individer fångade som årsungar (1K) vid CES-platser året före. Endast arter med någon återfångst 2006 eller 2007 redovisas. Materialet har uppdelats på stannfåglar, kortdistansflyttare resp. tropikflyttare. Ingen förändring är statistiskt säkerställd.

Art	Antal fångade ad.		Andel återfångade (%)	
	2005	2006	2006	2007
Övervintrar i Sverige				
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	3	19	0	11
Entita <i>Parus palustris</i>	31	44	10	16
Blåmes <i>P. caeruleus</i>	158	256	4	3
Talgoxe <i>P. major</i>	174	267	3	5
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	13	16	8	6
Övervintrar i Västpalearktis				
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>	42	27	0	11
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	37	37	3	0
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	262	373	0	1
Koltrast <i>Turdus merula</i>	51	79	4	5
Taltrast <i>T. philomelos</i>	26	25	4	0
Sävsparv <i>Emberiza schoeniclus</i>	114	88	1	1
Övervintrar i tropiska Afrika				
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	26	36	8	3
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	145	124	3	2
Rörsångare <i>A. scirpaceus</i>	366	270	1	1
Trädgårdssångare <i>Sylvia borin</i>	62	113	0	2
Svarthätta <i>S. atricapilla</i>	102	233	0	1
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i> spp.	319	520	1	2

Tabell 6. Fågelarter som har analyserats statistiskt med avseende på förändring av populationsstorleken under projektperioden 1997-2007; för törnskata dock perioden 1999-2007. Som grund för analysen ligger antalet fångade adulta fåglar. Arter med statistiskt signifikanta trender ($P < 0,02$; $n = 11$; Spearman rangkorrelation, tvåsidig) är markerade med **fet stil**. Med stannfåglar avses arter där de adulta fåglarna är trogna sitt revir i stort sett året om; med kortflyttare avses dels arter som flyttar oregelbundet i tid och rum, dels arter som i allmänhet lämnar sitt häckningsrevir, men som övervintrar inom Västpalearktis; med tropikflyttare avses sådana som övervintrar i tropiska Afrika, söder om Sahara, alternativt södra Asien (rosenfink). Pilar visar arter som i och med detta år flyttat från en kolumn till en annan.

	Ökar	Ingen trend	Minskar
Stannfåglar		Entita<= Blåmes<= Talgoxe Nötväcka Pilfink	Talltita Trädkrypare Nötskrika Gulspurv
Kortflyttare	Taltrast Stjärtmes	Sädesärta Gärdsmyg Rödhake Gransångare Grönfink	Järnsparv =>Koltrast Björktrast Rödvingetrast Stare Bofink Grönsiska Sävspurv
Tropikflyttare		Rödstjärt Buskskvätta Kärrsångare<= Årtsångare Törnsångare Svarthätta Grå flugsnappare Svartvit flugsnappare Törnskata<= Rosenfink	Trädpiplärka Näktergal Sävsångare Rörsångare Härmsångare Trädgårdssångare Lövsångare

Sävspurv

Enligt hittills gjorda analyser på basis av data som genom åren insamlats genom *CES Sverige*, tycks förhållandena utanför häckningsområdena generellt sett vara av större betydelse än produktionen av avkomma för populationsstorleken för flera arter (Pettersson 2006). Det gäller i första hand tropikflyttande arter men även några av dem som övervintrar i Europa. För sävspurvens del, som förvisso uppvisar en statistiskt säker minskning av antalet adulta ($P < 0,02$; $r_s = -0,955$), synes dock ingen långsiktig trend finnas när det gäller adulta fåglars mellanårsöverlevnad ($r_s = 0,087$), vilket kan anses indikera att åtminstone inga avgörande faktorer har försämrats i vinterkvarteren eller längs flyttningvägarna under de senaste 11 åren, se figur 4. Åter-

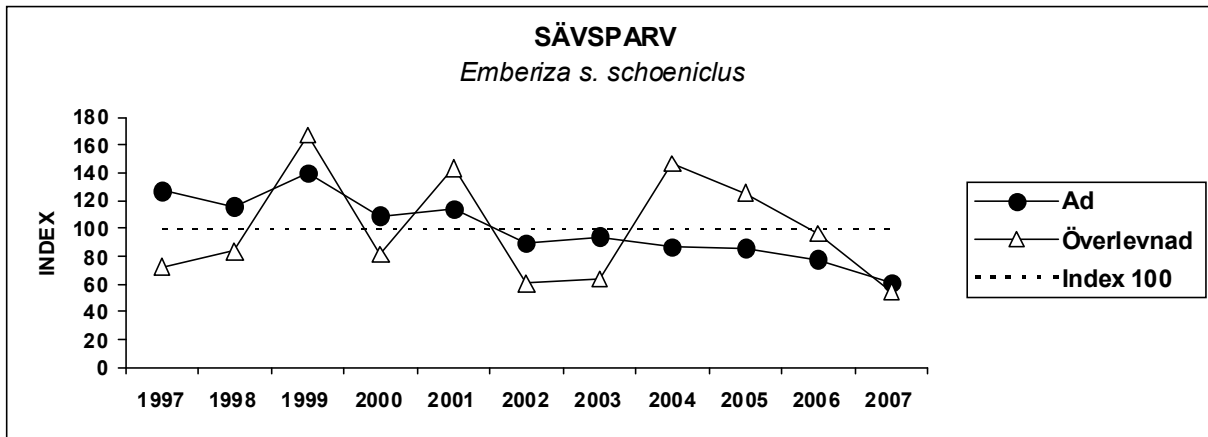
fångstandelen varierar visserligen rätt starkt mellan olika år, men beräkningsunderlaget är gott genom att i medeltal 10 % av sävsparvarna återfångas från ett år till ett annat. Vi vet naturligtvis inget om var den kritiska nivån ligger olika år, d v s hur många sävsparvar som måste överleva vinterhalvåret för att populationen inte ska minska, men vad vi kan göra är att åtminstone mäta förändringar. Vi kan dock se att de år som populationsindex ökat något sammanfaller väl med år då vi har haft höga återfångandelar, över 15 %.

Hannars respektive honors långsiktiga utveckling uppvisar en mycket hög grad av samstämmighet, se figur 5.

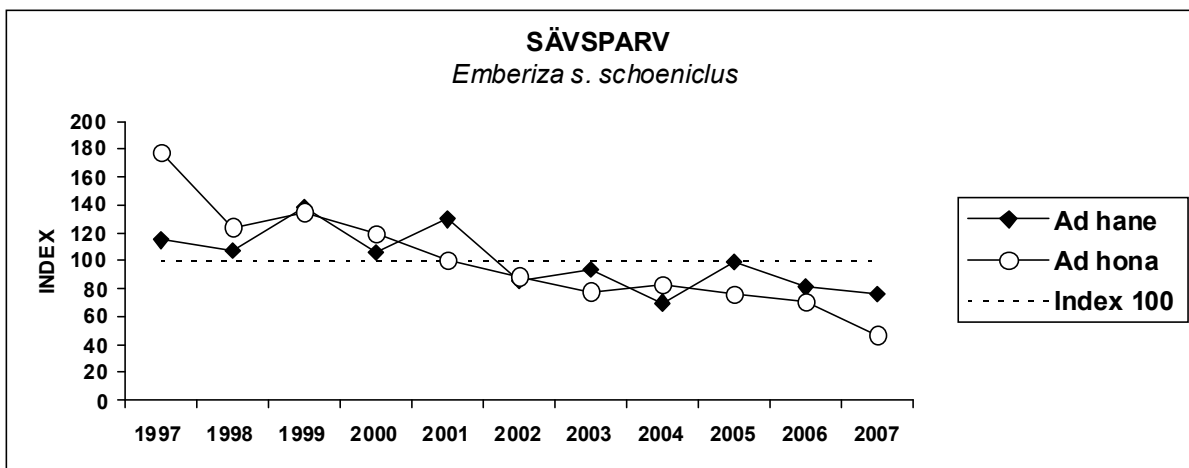
Överlevande ungar föregående säsong kan givetvis också bidra till den häckande populationens storlek, men vi återfångar så pass få årsungar att det är vanskligt att uttala sig om

någon tendens. Men inget tyder för närvarande på att graden av överlevnad den första vintern skulle ha minskat under projektperioden ($r_s=+0,257$).

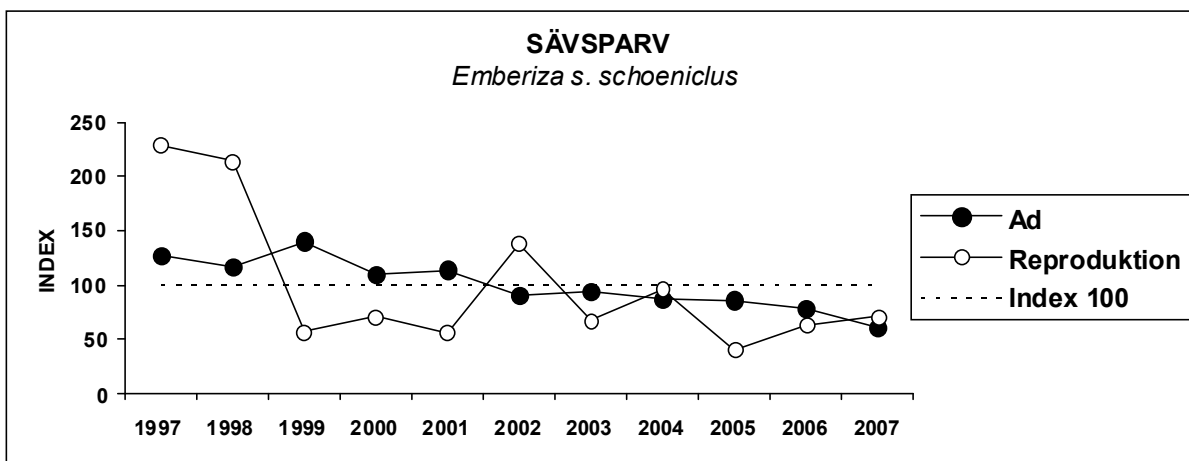
Ser vi däremot till reproduktionen, d v s säv-sparvens förmåga att producera avkomma, föreligger en statistiskt säkerställd negativ trend under samma period ($P<0,02$; $r_s=-0,894$), se figur 6.

Figur 4. Populationsnivå hos adulta säv-sparvar 1997-2007, könen sammanslagna, samt andelen åter-fångade, märkta/kontrollerade som adulta året före, allt uttryckt som index där index 100 är lika med medelvärdet för perioden.

Figur 5. Populationsnivå hos adulta säv-sparvar 1997-2007, könen var för sig, uttryckt som index där index 100 är lika med medelvärdet för perioden.

Figur 6. Populationsnivå hos adulta säv-sparvar 1997-2007 samt kvoten årsungar (reproduktion), allt uttryckt som index där index 100 är lika med medelvärdet för perioden.

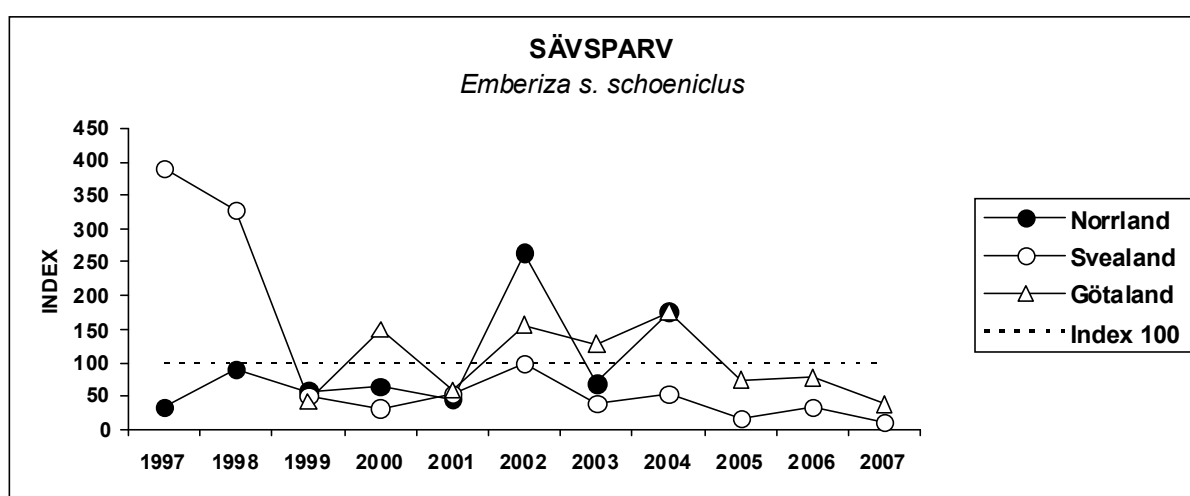
Sammantaget pekar alltså det mesta på att det är förhållanden i häckningsområdena som i första hand är avgörande för den minskning som vi har kunnat konstatera. Antalet producerade ungar räcker helt enkelt inte till för att hålla populationsnivån uppe.

Det är därför viktigt att gå vidare med analyserna för att närmare försöka förstå vad det kan vara i sävsparvens häckningsmiljö som resulterat i en försämrad reproduktion.

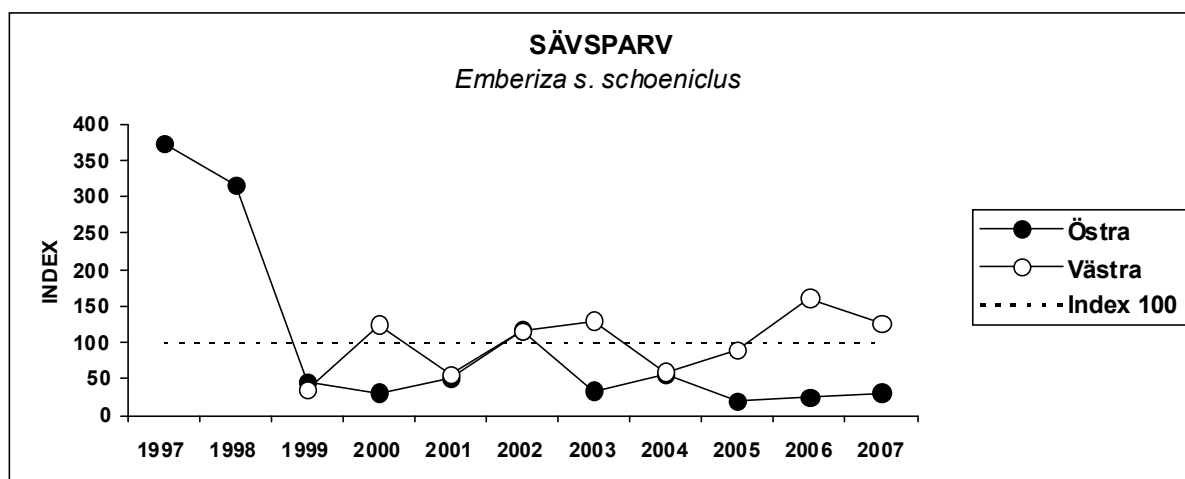
Ett sätt är att jämföra reproduktionen i olika delar av Sverige över tid, se figur 7. Jämförelserna haltar något, beroende på tillgången på data, men av figuren kan anas en positiv ut-

veckling i Norrland ($r_s=+0,549$; $P>0,10$; $n=8$), en negativ utveckling i Svealand ($r_s=-0,727$; $P<0,10$; $n=11$) medan förhållandena i Götaland inte visar någon trend ($r_s=-0,155$; $P>0,10$; $n=9$). Ett annat sätt är att jämföra västra respektive östra delarna av (södra) Sverige, här delat vid 15° Ö. Även här finns troligen en skillnad, nämligen mellan landets västra delar ($r_s=+0,532$; $P>0,10$) respektive de östra delarna ($r_s=-0,708$; $P<0,10$).

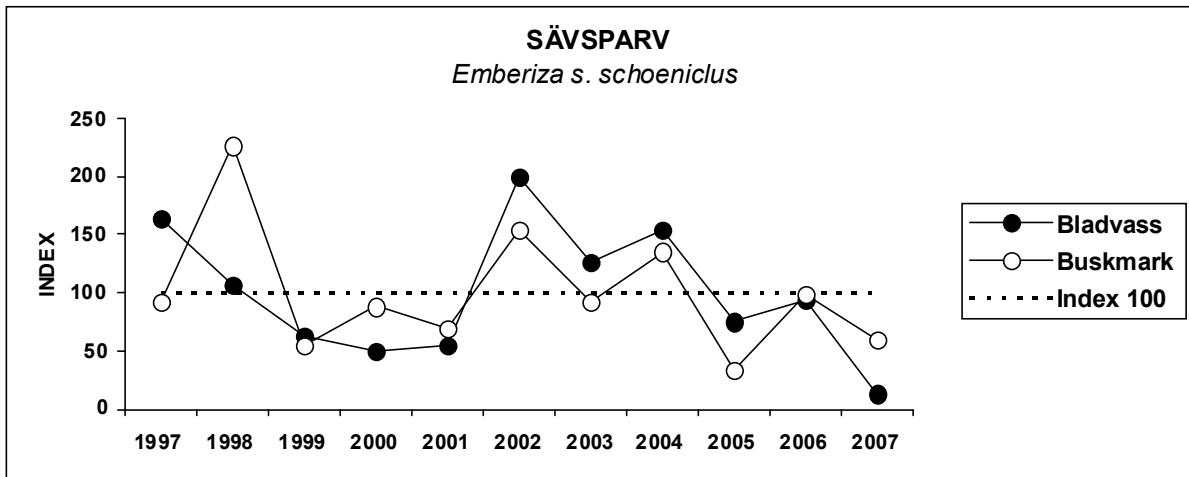
Längre än så är materialet inte geografiskt nedbrytbart med den nivå på antalet deltagande platser som vi ligger på för närvarande.

Figur 7. Reproduktionen (kvoten årsungar) hos sävsparv i Norrland 1997-2004, Svealand 1997-2007 respektive Götaland 1999-2007, uttryckt som index där index 100 är lika med medelvärdet för perioden.

Figur 8. Reproduktionen (kvoten årsungar) hos sävsparv i östra respektive västra Sverige (Götaland och Svealand; linjen är dragen vid 15° Ö) 1997-2007 (data saknas för västra Sverige 1997-98), uttryckt som index där index 100 är lika med medelvärdet för perioden.

Figur 9. Reproduktionen (kvoten årsungar) hos sävspurv vid CES-platser som domineras av bladvass respektive buskmark, uttryckt som index där index 100 är lika med medelvärdet för perioden.

Slutligen kan vi se om t.ex. antalet parasiter på sävsparvarna tenderar att öka eller om sjukdomar av olika typer blir vanligare. I tabellen nedan sammanfattas samtliga iakttagelser genom åren, oavsett ålder och kön, fördelade på olika typer av företeelser. Sammanfattningsvis finns för närvarande inget som tyder på att exempelvis belastningen av lusflugor eller fästingar skulle ha ökat, inte heller frekvensen av missbildningar eller sjukdomar, t.ex. tumörer.

Genom att vi hanterar fåglar i handen har vi förutsättningar att registrera data som inte är möjliga att få vid andra typer av fältstudier. Vi kan könsbestämma och åldersbestämma betydligt fler individer och vi kan dessutom notera andra företeelser, t.ex. förekomst av yttre parasiter. Dessa data har stor betydelse vid analys av materialet. Det är därför viktigt att vi tar till fallet i akt och noterar så mycket som möjligt om den enskilda individen.

Vissa arter är under vissa tider av året mycket svåra eller rentav omöjliga att bestämma till ålder, dvs inte ens adulta kan separeras från ettåringar, t.ex. stjärtmes. I år har dock endast 14 fåglar (0,2 %) fördelade på 10 arter lämnats obestämda till ålder. Detta får vi leva med,

men när det gäller åldersbestämning tror jag ändå att det finns en potential för utveckling inom CES-Sverige. Hos många arter är det möjligt att under åtminstone delar av året separera ettåringar (2K) från äldre fåglar (3K+). Ibland är det ganska enkelt, t.ex. hos blåmes, men ibland är det ganska eller mycket svårt och kräver erfarenhet. Av 137 fångster av adulta blåmesar 2007 har 93 st. (68 %) bestämts till antingen 2K eller 3K+ medan således en tredjedel av fångsterna (44 st.) redovisar "endast" 2K+. Hälften av dessa är bokförda i juli eller augusti, då det på långt framskriden ruggning kan vara mycket svårt att åldersbestämma även blåmesar. I maj och juni brukar det dock i allmänhet vara möjligt att med ledning av vingtäckarnas utseende bestämma dem till 2K eller 3K+, men 22 av dessa fåglar (16 %) har redovisats obestämda till ålder, dvs 2K+. Tittar vi på motsvarande data för en mer svårbestämd art, rörsångare, är det inte särskilt förvånande att en mindre andel av de adulta har bestämts till 2K eller 3K+, nämligen 43 %. Men även här tror jag att vi har goda möjligheter att "skruva upp" andelen åldersbestämda fåglar betydligt, i takt med att deltagarna övar upp sig.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bruten	2	1	1			1		1			
Dräkt	1					2		1	2		
Form					1		2	2	1	2	
Parasit	14	15	3	5	1	9	5	8	9	9	2
Sår								1			
Tumör						1	1	1	3		

Även när det gäller könsbestämning tror jag att vi kan utveckla oss betydligt. Om vi även här tittar på rörsångaren kan vi se att knappt en tredjedel (31 %) av fåglarna har bestämts till kön. Under häckningstid är det ofta, men inte alltid, möjligt att könsbestämma rörsångare med ledning av kloakens utseende, förutom att honor med väl utvecklad ruvfläck ofta är enkla att bestämma. Ett annat exempel är grönfinken där i princip alla individer, inklusive årsungar, är enkla att bestämma till kön. Men av de totalt 20 årsungar som fångades 2007 saknas uppgift om kön för 8 st. (40 %). Däremot har 98 % av de adulta grönfinkarna könsbestämts.

När det gäller biometri är frekvensen av redovisade uppgifter generellt mycket hög. Exempelvis föreligger uppgift om vinglängd för 93 % av alla fångade fåglar 2007 och av dem som saknar denna uppgift kan det antas att en majoritet utgörs av fåglar antingen i aktiv ruggning av handpennor eller av nyligen flygga ungar vars handpennor inte vuxit ut helt. Uppgift om handpennor saknas för lite drygt hälften av de fångade adulta fåglarna. En viktig förklaring till denna förhållandevis låga andel kan vara att många inte noterar detta hos arter som ruggar handpennor i vinterkvarteren. Många tycks dessutom utelämnat denna uppgift under de tider på året (läs: maj) som ruggning av handpennor inte är att förvänta. Dock är det lite förvånande att t.ex. 60 av 137 adulta blåmesar saknar denna uppgift, hälften av dem fångade under perioden juni-augusti. Vikt har registrerats hos 97 % av fåglarna medan fettklass har noterats på 95 %. Av totalt 2 733 fångade årsungar i år har uppgift om kroppsfjädruggning redovisats i 81 % av fallen.

På redovisningsblanketten efterfrågas varje år huruvida respektive deltagare har försökt att konsekvent notera eventuell förekomst av yttre parasiter samt skador, missbildningar etc. Skälet till frågan är att det är omöjligt att med ledning enbart av protokollen kunna se vilka fångstuppger som kan ligga till grund för analyserna. Vi måste helt enkelt veta vilka negativa uppgifter som vi kan ta med i beräkningarna. Det är ju trots allt en relativt liten andel av de fångade fåglarna som ger upphov till några noteringar. Av årets 20 deltagande platser har 14 (70 %) redovisat att de har beaktat detta. Motsvarande siffror förra året

var 16 av 24 (67 %). Det är naturligtvis önskvärt att fler kan delta också i de momenten.

Förutom Svensson (1992. *Identification Guide to European Passerines*. 4:e uppl. Stockholm), som jag utgår från att alla har med sig vid ringmärkarbordet, finns också en del annan användbar litteratur, men som kanske inte längre är så välbekant. Några tips:

- Baker, K. 1993. *Identification Guide to European Non-Passerines*. BTO Guide 24. British Trust for Ornithology. Thetford.
- Ginn, H. B. & Melville, D. S. 1983. *Moult in Birds*. BTO Guide 19. British Trust for Ornithology. Tring.
- Jenni, L. & Winkler, R. 1994. *Moult and Ageing of European Passerines*. Academic Press. London.
- Karlsson, L., Persson, K. & Walinder, G. 1985. Fotografisk dokumentation av ålders- och könsskillnader hos fåglar – målsättning, arbetssätt och exempel på resultat [törnsångare, sävsparv]. *Vår Fågelvärld* 44: 465-478.
- Karlsson, L., Persson, K. & Walinder, G. 1986. Ålders- och könsbestämning av svartvit flugsnappare *Ficedula hypoleuca*. *Vår Fågelvärld* 45: 131-146.
- Karlsson, L., Persson, K. & Walinder, G. 1988. Åldersbestämning av rörsångare *Acrocephalus scirpaceus* med hjälp av irisfärg, tarsfärg och tungfläckar. *Vår Fågelvärld* 47: 141-146.
- Karlsson, L., Persson, K. & Walinder, G. 1993. Ageing of Tree Pipits *Anthus t. trivialis*. *Ornis Svecica* 3: 69-80.

Internationellt

Antalet nationella CES-program i Europa fortsätter att öka. Möjligheterna till att analysera data över nationsgränserna förbättras därmed. Diskussioner pågår för närvarande för att möjliggöra sådana analyser. Det återstår dock en del att reda ut, bl a med tanke på att vissa länder valt att göra rätt rejäla avsteg från det utförande som flertalet praktiserar, inklusive Sverige, Finland och på Brittiska öarna. Särskilt spännande för oss i Sverige är att nu även Norge har planer på att starta upp ett motsvarande projekt med samma inriktning och metod som vi använder. Därmed kan vi få

förutsättningar för att analysera data gemensamt för den Skandinaviska halvön.

Lite kuriosa

Ett deltagande i CES är, liksom annan ringmärkning, stimulerande. Förutom att varje deltagare bidrar med värdefulla uppgifter i miljöövervakningens tjänst finns också spänningen och nyfikenheten vid varje fångstillfälle, ja vid snart sagt varje nätrunda. Överaskningar bjuds emellanåt och till guldkornen får man väl ändå räkna de fåglar med utländsk ring som fångas ibland. I år har 10 sådana fåglar rapporterats medan sex fångades förra året. Den artvisa och nationsvisa fördelningen visas i tabellen nedan. För att spinna vidare på samma tema återges här en historia från Claes Svedlindh, en ”tjeckisk majmorgon” vid Stångåmynningen:

”En och annan främmande kontroll dyker ju upp då och då – men något som detta känns rätt osannolikt. Det var den 21 maj 2005 då vi gick en av våra första morgonrundor vid vår CES-plats vid Roxenstranden. Så här i maj gläds man ju extra över de gamla fåglar som märkts året innan eller tidigare och dyker upp i samma vass igen. De känns som gamla bekanta på nåt sätt och man imponeras över deras ortstrohet. Denna morgon fanns ett par sävsångare, en bofink och två sävsparvar bland bekantingarna. En av de märkta sävsångarna hade dock en utländsk ring med ’N Museum Praha’ som central. Vi gladdes över detta eftersom en tjeckismärkt sävsångare inte hör till vanligheterna. Två rundor senare ropar Kjell på väg tillbaka upp emot vallen ’Finns det nå’n tjeckisk nationalrätt ska vi äta den ikväll!’ Och med sig i kassen har han inget mindre än ytterligare en tjeckisk-märkt fågel – men denna gång en trastsångare!

Märkplatsens andra trastsångare och dagens andra tjeck. Visst är de främmande kontrollerna trevliga kryddor i ’vardagsmärkandet’? Vi har nu fått information om de båda kontrollerna. Sävsångaren var märkt i landets sydvästligaste delsom årsunge i augusti 2004 medan trastsångaren var märkt mer centralt i landet, en bit öster om Prag, i slutet av augusti 2002 som 1K+. Sävsångaren var kvar vid Roxen åtminstone framåt midsommar då vi kontrollerade den igen.”

I år fångades en ny art inom ramen för CES Sverige, nämligen en adult cettisångare som lät sig fångas redan vid nätuppsättningen vid Älviken (SÖ05) den 20 juni. Därmed har sammanlagt 101 arter fångats inom projektets ram.

Tack!

Jag vill rikta ett varmt tack till alla deltagare 2007, såväl ansvariga märkare som medhjälpare till dessa: Henry Aas, Mats Aldéus, Anders Arnell, Kjell Carlsson, Lennart Carlsson, Lisa Carlsson, Mats Carlsson, Björn Ehrenroth, Paul Elfström, Jonas Engzell, Tommy Eriksson, Thord Fransson, Sten Hallin, Lars Johan Johansson (Bodafors), Mikael Jönsson, Thomas Liebig, Niclas Lignell, Per-Sture Ljungdahl, Gittan Matsson, Roger Mellroth, Berth Nygren, Jan Ohlsson, Markus Rehnberg, Mikael Rhönnsstad, Patrik Rhönnsstad, Urban Rundström, Gunnar Sjöo, Claes Svedlindh, Håkan Winqvist, Per Ålind, samt ytterligare några, för mig anonyma, medarbetare!

Jag vill också rikta ett särskilt tack till personalen på Ringmärkningscentralen för all hjälp.

	Norge	Danmark	Belgien	Tyskland	Frankrike	Spanien	Slovenien
Taltrast			1				
Sävsångare							2
Rörsångare		1	6		1		
Trädgårdssångare	1						
Lövsångare				2		1	
Rosenfink		1					

Flera av deltagarna har fått ekonomiskt stöd av lokala sponsorer, till vilka jag vill framföra min uppskattning.

Tack till Thord Fransson för synpunkter på manus!

Referenser

Pettersson, Th. 2006. CES – Sverige 2006. *Ringinform 29*: 19-27.

Publicerat

Pettersson, Th. 1996. CES – fågelövervakning i Sverige. *Ringinform 19*: 25-27.

Pettersson, Th. 1997. CES – Sverige 1997. *Ringinform 20*: 12-19.

Pettersson, Th. 1998. CES – Sverige 1998. *Ringinform 21*: 14-21.

Pettersson, Th. 1999. CES – Sverige 1999. *Ringinform 22*: 31-37.

Pettersson, Th. 1999. CES – Sverige 1998. I: SOF. *Fågelåret 1998*. Stockholm.

Pettersson, Th. 2000. CES – Sverige 2000. *Ringinform 23*: 18-26.

Pettersson, Th. 2000. CES – Sverige 1999. I: SOF. *Fågelåret 1999*. Stockholm.

Pettersson, Th. 2001. CES – Sverige 2000. I: SOF. *Fågelåret 2000*. Stockholm.

Pettersson, Th. 2002. CES – Sverige 2001. I: SOF. *Fågelåret 2001*. Stockholm.

Pettersson, Th. 2003. CES – Sverige 2002. *Ringinform 26*: 1-5.

Pettersson, Th. 2003. CES – Sverige 2002. I: SOF. *Fågelåret 2002*. Stockholm.

Pettersson, Th. 2003. CES – Sverige 2003. *Ringinform 26*: 28-35.

Pettersson, Th. 2004. CES – Sverige 2003. I: SOF. *Fågelåret 2003*. Stockholm.

Pettersson, Th. 2004. CES – Sverige 2004. *Ringinform 27*: 22-30.

Pettersson, Th. 2005. CES – Sverige 2004. I: SOF. *Fågelåret 2004*. Stockholm.

Pettersson, Th. 2005. CES – Sverige 2005. *Ringinform 28*: 11-20.

Pettersson, Th. 2006. CES – Sverige 2005. I: SOF. *Fågelåret 2005*. Stockholm.

Pettersson, Th. 2006. CES – Sverige 2006. *Ringinform 29*: 19-27.

Thomas Pettersson (450)

Härnevigatan 3 A
SE-723 41 Västerås

Tel. +46 21 138176

E-post: thomas.pettersson@bredband.net

KUNGSÖRNSSYMPOSIUM PÅ GOTLAND 27-30 september 2007

Roland Staav

Inte mindre än 120 personer hade lockats till det nionde kungsörnssymposiet, som genomfördes på Holmhällars pensionat på sydligaste Gotland. Kungsörnsintresserade från hela landet hade infunnit sig och förutom många aktiva inom de regionala kungsörnsgrupperna deltog också många personer från berörda länsstyrelser, Naturvårdsverket, vindkraftindustrin, Naturhistoriska riksmuseet, Artdatabanken, SVA m fl. Huvudteman var vindkraft, kungsörnskador, sekretess- och skogsbruksfrågor.

Symposiet var mycket lyckat tack vare betydande insatser av Gotlands Ornitologiska Förening. Det var mycket inspirerande att få träffa ringmärkare, fotografer och "örnrings-avläsare på åtlar" från hela landet under några dagar och utbyta erfarenheter.

Symposiet bjöd på allt som man kan begära och innehöll en väl avvägd blandning av föredrag, studiebesök och exkursioner. Det var inte någon tillfällighet att man valt Gotland som med sina drygt 40 par är Sveriges och troligen Europas kungsörnstätaste område.

VINDKRAFT OCH ÖRNAR

Vindkraften är ett aktuellt ämne, särskilt med tanke på den pågående kraftiga utbyggnaden och rädslan för negativa effekter på fågel-faunan och i synnerhet de stora rovfågeln. Första morgonen besöktes vindkraftsparken på Näsudden, en halvö på sydvästra Gotland fylld med ett hundratal vindsnurror, där flera örnar omkommit under senare år. Det var dock ingen brist på örnar och i området såg vi ett tiotal individer varav hälften var kungsörn och hälften havsörn. Särskilt kungsörnarna uppehöll sig ofta oroande nära rotorbladen på spaning efter kaniner. Örnarna hade dock märkligt nog kunnat anpassa sig till situationen och tycks bara råka illa ut vid speciella väderleksförhållanden. Eftersom systematiska inventeringar av örndöden vid vindkraftverk saknas är det i nuläget omöjligt att bedöma problemets egentliga omfattning. Det tycks dock vara mycket viktigt att vindkraftsparkerna placeras rätt i landskapet och att prospekteringen föregås av noggranna miljökonsekvensbeskrivningar (MKB).

Våra norska vänner berättade om ett skräck-exempel på havsörnsdöd från ön Smöla i Möre og Romsdal, Norge. En vindkraftspark med 68 möllor hade byggts i Norges tätaste havsörns-område med 68 häckande par och under två år hade 13 örnar omkommit. De flesta dödsfallen ägde rum i parkens ytterkanter, örnarnas häckningsframgång försämrades radikalt, vissa bo-platser övergavs och med tiden flyttade de överlevande örnarna ut till säkrare områden.

I Sverige satsar man nu på att bygga stora vindkraftsparker i skogslandet och i fjällen och vi fick exempel på hur studier av kungsörnar-nas rörelsemönster ingick i MKB av Ulla Falk-dalen och Jan Pettersson. Studier av yngre kungsörnars flyttning med hjälp av solcell-drivna sändare presenterades där örnens posi-tion kunde bestämmas dagligen under ett helt år. De unga örnarna vistas under november till december i övervintringsområdet och är till-baka i födelseområdet redan i mars som 2K-

fåglar för att senare söka sig till sommar-området. Hanarna är i medeltal tillbaka redan i mitten av april medan honorna visar sig i början av maj.

SEKRETESS OCH ÖRNSKADOR PÅ FÅR

Lördagsmorgonen inleddes med sträckfågel-studier på Faludden och fältlunch vid Ho-burgen i fint väder. Under eftermiddagen diskuterades sekretessfrågor och örnskadorna på ren och får. Andrea Mesko Petersson, jurist på Naturvårdsverket informerade om sekretess-frågor. Som exempel på nutidens enorma informationsflöde omnämndes artportalen Svalan med 10 000 observationer om dagen och sammanlagt 10 miljoner observationer samt Ringmärkningscentralen med 11 miljoner märkta fåglar sedan 1911 och 145 000 registre-rade återfynd. Samlad information om känsliga arters förekomst är viktig och Naturvårds-verket är huvudman för Rovdjursforum, som är en internetbaserad databas med rovdjursupp-gifter (registrering av viltskador, inventeringar och observationer av rovdjur) från hela landet. Systemet har dock tekniska svagheter och man kan också ha synpunkter på vilka som ska ha tillgång till databasen. Offentlighetsprincipen är till för att myndigheter ska kunna granskas i ett rättsäkert samhälle och hur starkt sekretess-skydd känsliga arter har i detta system är osäkert. Allmänt gäller att en sekretessbelagd handling hos en myndighet endast är "hemlig" efter att en särskild prövning ansetts ha till-räckliga grunder för det. Eventuella avslag kan därefter överklagas i domstol, där regerings-rätten är slutlig instans. Rättspraxis saknas idag.

Personal från Statens veterinärmedicinska an-stalt visade hur man ser om ett lamm dödat av en örn. Vi fick också redogörelser på hur man kan skydda lammen av Björn Hjernquist med mångårig erfarenhet av viltskador på får på Gotland. Han har en besättning gutefår på 225 tackor och 40 baggar. Kungsörnar dödar inte lamm (av gutefår), som är äldre än 3 dagar och man kan undvika skador genom att bevaka eller ta in tackorna under den kritiska perioden. På Gotland finns 30 000 tackor på 400 fårgårdar. Registrerade viltskador är 10-15 lamm per år. Naturlig död vid lammning är bortåt 10 %. Lammen drabbas även av en mängd sjukdomar som gasbrand, akut

lunginflammation, fästingfeber, stor magmask, vilket kan medföra för tidig död.

ÖRNAR PÅ GOTLAND

Stellan Hedgren berättade om kungsörnen på Gotland. Kungsörnen har funnits länge på ön och var känd redan i början av 1800-talet. Den första häckningen i modern tid hittades 1951 på norra delen av ön. Detta var inledningen till en fantastisk populationstillväxt. 1980 fanns cirka 5 kända häckande par, 1989 10-15 par, 1996 20 par och 2007 cirka 40 par och 50 kända revir. Kungsörnen på Gotland är påfallande orädd och kan bo nära bebyggelse t ex i skogsbyn mot myr eller åker. Skogen kan vara gles med betande djur. Av 87 bon låg 82 i tall, 2 i gran, 2 i björk och 1 i en klippbrant (1983 Stora Karlsö). En del bon byggs med häxkvastar som underlag.

Under perioden 1996-2007 har 209 häckningar registrerats och 197 ungar har blivit märkta. Kungsörnarna lämnar blott undantagsvis Gotland. Av 40 återfynd av gotländska kungsörnar har bara en lämnat ön. Rester efter örnen (ben) + ring hittades märkligt nog på Jylland, Danmark. Se dock även Godbitar ur återfyndsfloden nedan! En solskenshistoria i bedrövelsen: en häckande hona dödades den 13 juni av vindkraftverk på Näsudden. Hanen i paret lyckades ändå ensam föda upp ungen i boet. Påfallande ofta ser man de båda arterna segla tillsammans i termik. Det har till och med hänt att kungsörn spelat för en havsörn med imponerande störtdykningar (RS).

Om havsörnen på Gotland berättade Per Smitterberg. Även havsörnen har en gammal historia från ön och är känd från slutet av 1700-talet, då kyrkoherden Michael Kolmodin betraktade den som mycket allmän. Ännu i mitten av 1800-talet ansågs havsörnen allmän, men under 1900-talet fanns bara enstaka par. Under 2000-talet har en stark tillväxt skett liksom i stora delar av Sverige och ett tjugotal revir var kända 2006. Exakta boplatser är dock bara kända för elva av paren. Vi får se hur många havsörnspar som i framtiden kommer att etablera sig längs Gotlands långa kuster. Kungsörnar och havsörnar kan bo mycket nära varandra. Det finns exempel på bon som legat på avstånd mindre än 4 kilometer.

KUNGSÖRNEN I SVERIGE

Kungsörnsstammen är på frammarsch i Sverige, vilket är en stor framgång för fågel-skyddet. Förföljelse förekommer dock ännu på sina håll, främst i norra Sverige, men har nyligen konstaterats även på Gotland. I framtiden kan man befara brist på boträd i Norrland på grund av det allt mer intensiva skogsbruket.

Årets inventeringar visar på en fortsatt positiv utveckling. Man känner till 442 häckningar varav minst 199 producerade ungar. Antalet ringmärkta ungar var rekordmånga: 164 stycken. Antalet ungar/besatt revir var 0,76. Årets unproduktion anses ha varit god vilket ger hopp om fortsatt god tillväxt av beståndet. Ringmärkning har visat att det finska beståndet har utbyte med det svenska. Från Finland rapporterade Tuomo Ollila att det fanns 434 kända revir, men beståndet uppskattas till 450 par 2007. 2007 är det bästa året någonsin med 309 besatta revir, 150 lyckade häckningar med 193 ungar varav 75 % ringmärktes.

Intresset för rovfåglar verkar öka och allt fler fågelintresserade blir engagerade. Man blir imponerad av den uppoffring och uthållighet som medlemmarna i de lokala rovfågelgrupperna redovisade.

Godbitar ur återfyndsfloden

GRÅGÅS

Den hittills äldsta grågåsen i svensk ringmärkning märktes som 2K+ hane i Lillfjärden, Hudiksvall i juli 1986 av Anders Bylin. Det är en så kallad stadsgrågås och det har tidigare visats att fåglar som häckar i Örebro kan tillbringa sommaren i Hudiksvall och rugga under år som de inte häckar. I juni 2001 infångades gåsen i Örebro centrum av Leif Sandgren och förflyttades till Rynningeviken vid Hjälmaran, eftersom den ansågs smutsa ner gräsmattor. I april 2007 lästes gåsen senast av i Venan. Den måste nu vara minst 22 år gammal.

VITKINDAD GÅS

På flera håll pågår färgringmärkningsprojekt på vitkindad gås. De flesta gässen är märkta på Gotland av Kjell Larsson, men två vitkindade, en hane och en hona observerade vid Norsa, Munktorp, Västmanland den 1 oktober 2007 var märkta på ön Kolguev sydväst om Novaja

Zemlja den 27 juli 2006. Det var mycket intressant då inte mycket var känt om de 15 vitkindade gässen som märktes på Kolguev i ryska Arktis enligt Henk van der Jeugd, Arnhem.

VIGG

En vigg med svensk ring rapporteras skjuten vid basen av Yamalhalvön, Yamal-Nenets i Sibirien 2005 eller 2006 enligt den ryska ringmärkningscentralen. Lustigt nog var viggan en av sju ungar märkta i Slottparken, Malmö den 18 juli 1999 av Lennarth Blomquist. Det bör därför ha varit en hane, som lockats till Sibirien av en i Skåne övervintrande hona.

STORSKARV

En årsunge från Nyord, Mön i Danmark märkt av Kjeld T. Pedersen den 3 juni begav sig senare under sommaren till Sverige och hade otur att bli fångad och dödad av en tiger i Ölands djurpark den 1 augusti.

En annan årsunge från Sands of Forvie, Newburgh, 15 km norr om Aberdeen i Skottland, märkt den 28 juni hittades död i en fritidsbåt vid Arnäsholm i Frisjön, Västergötland den 6 augusti 2007. Det är mycket ovanligt att brittiska storskarvar visar sig i svenska vatten (bara två fall kända).

TOPPSKARV

Toppskarven blev ny ringmärkningsart i Sverige i år när Tommy Järås märkte ett par ungar i Bohuslän. Det var inte oväntat då allt fler toppskarvar visat sig på Västkusten under senare år. Först i år inkom det första fyndet av en utlandsmärkt toppskarv i Sverige. Det var rester efter en unge märkt på Karmøy i Rogaland, Norge den 1 juli 2003, som hittades på Tjälleskär, Kosteröarna den 29 maj 2007, 337 km öster om födelseplatsen.

KUNGSÖRN

Gotländska kungsörnar lämnar ytterst sällan Gotland fick vi veta på kungsörnskonferensen, men ingenting är omöjligt. I år inkom till Riksmuseet en örn, som krockat med en elledning vid Ångsågen, Örbyhus, Vendelsjön i Uppland den 21 april. Man trodde att det var en havsörn, men det var i själva verket en 2K hona kungsörn, märkt som ensam unge i ett bo norr om Visby den 17 juli 2006. I och med att det gotländska kungsörnsbeståndet ännu ökar kan man förvänta sig att utvandring till andra områden oftare kommer att ske framöver.

ROSKARL

Vi vet att svenska roskarlar mest övervintrar vid kusten i tropiska Västafrika. Något förvånande infångades en adult roskarlhona med sydafrikansk ring vid Ottenby fågelstation den 24 juli 2007. Hon visade sig vara märkt vid den stora tärnfångstplatsen, mile 4 Saltworks (22.35S 14.32E) vid Svakopmund, Namibia som 2K+ hona den 17 april 2004. Märkplatsen är belägen 8 758 km söder om Ottenby. Roskarlen är ganska vanlig övervintrare längs Namibias stränder. Det troliga är att roskarlen kom från norra Ishavet och rastade vid Ottenby på väg mot sin övervintringsplats i sydvästra Afrika.

SVARTHUVAD MÅS

Under 2006 häckade 19 par svarthuvade måsar i Danmark, vilket är det högsta antalet hittills. Sex par häckade i anslutning till en koloni med över 500 par häckande kentska tärnor på ön Fiskeholm vid Hårby på Fyn, Danmark. Fiskeholm är en fantastisk fågelö, som sommartid är fylld av fåglar. Några ungar svarthuvad mås brukar ring- och färgmärkas av Lars Hansen och en av dessa märkt den 4 juni 2006 lästes av som 2K-fågel vid Gnisvärds fiskeläge söder om Visby på Gotland den 7 maj 2007. Vid Gnisvärd finns en skratmås koloni och några kentska tärnor brukar också finnas här, blivande häckplats för svarthuvad mås?

KASPISK TRUT

Under senare år har fler och fler "kaspiska trutar" *Larus cachinnans* rapporterats i södra Sverige, särskilt från fiskehamnar. Denna art, som ursprungligen häckade i sydöstra Europa har på senare tid utvidgat sin utbredning i Centraleuropa, bland annat i Polen. I sådana kolonier hybridiserar dessa trutar även med vanliga gråtrutar. En adult ring- och färgringmärkt individ fotograferades i Abbekås den 21 oktober 2007 (se bild i Svalan). Tack vare färgringen kunde individen identifieras och den märktes som unge i Lublin-distriktet vid floden Vistla (51 grader N) den 15 maj 2004 och således nu 4K. I den polska kolonin finns mest renrasiga cachinnans och bara ett fåtal intermediärer enligt ringmärkarna. Vi känner också till ursprunget för många av de kaspiska trutarna som häckar i Polen tack vare märkning vid Svarta havet i Ukraina. Mellan 1999 och 2006 har nämligen flera märkta häckfåglar kontrollerats i centrala och södra

Polen. Flera av dessa var födda i norra delen av Svarta havet omkring 1000 km sydost om sina nya häckningsplatser (British Birds, september 2007: 552-554). I november kunde för övrigt personal från Ottenby fågelstation märka de första tre kaspiska trutarna i Sverige.

SILVERTÄRNA

En unge av silvertärna märktes den 10 juni 2002 på Eskilstorps holmar i Skåne av Peter Olsson. Rester efter tärnan hittades på sensommaren 2007 på ett tak under en boplats med häckande pilgrimsfalk på Derby Cathedral i centrala England 977 km väster om födelseplatsen. Med största sannolikhet hade tärnan blivit slagen någon gång under våren 2007. Silvertärnor passerar Derby bara vissa år så den här tärnan hade verkligen otur. Katedralen är upplyst under natten och strålkastarna lockar många fåglar, som kan bli falkarnas byten. Sedan 2005 har rester hittats efter 41 olika fågelarter, bland annat fem arter änder, elva vadararter, vaktel, vattenrall, smådopping, tornseglare och sidensvans. Den svenska silvertärnan är omskriven på hemsidan:

www.birdguides.com/webzine/article.asp?a=1091.

GRÅSPETT

En gråspetthona i en kull på 8 ungar från Skog i Hälsingland märkt av Åke Englund den 17 juni 2007 flög in i ett fönster nära Enköping i Uppland en av de första dagarna av november. I och med att gråspetten ökat och fler fåglar blir märkta får vi allt fler sydliga fynd av arten, även söder om häckningsområdet.

NÄKTERGAL

Den 15 juni 2007 infångades en näktergal med svenska ringen 2KH73861 av Stig Carlsson vid Röda Grind nära Kungälv i Bohuslän. Det var väl inte mycket mer med det, förmodligen var näktergalen märkt i närheten kanske på Getterön eller Nidingen. Vinglängden var 94 mm och vikten 25,5 gram. Svenska ringar kan dock någon gång användas utomlands och näktergalen hade i själva verket fått sin ring i Ngulia, Tsavo, Kenya under en rast på sydflyttningen kl 4 på morgonen den 28 november 1999. Redan då var näktergalen 2K+-fågel och kontrollen ägde rum 7 år och 201 dagar efter märkningen. Detta innebär att den också var en av de äldsta märkta näktergalarna. Den äldsta näktergalen i Europa märktes i Tyskland och blev mer än 8 år och

10 månader gammal (EURING Longevity List).

📖 NY LITTERATUR 📖

Peter Lyngs 2003. Migration and winter ranges of birds in Greenland. An analysis of ringing recoveries. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 97 (1):1-167.

Peter Lyngs har på ett förtjänstfullt sätt redovisat vad som är känt om Grönlands fåglar och deras flyttning baserat på ringmärkningsresultat.

På Grönland har sedan 1926 mer än 280 000 fåglar ringmärkts och dessa har producerat 15 498 återfynd av 43 arter. Dessutom har 1947 individer av 45 arter ringmärkta utomlands påträffats på Grönland fram till 2002. De flesta av återfynden gäller ekonomiskt viktiga arter som ejdrar, alkor och måsfåglar. Uppsatsen är en analys av hela grönländska återfyndsmaterialet, den första sedan 1967. Tyngdpunkten ligger på grönländska fågelpopulationers rörelser och vinterutbredning, men omfattar även andra arter som uppträder på Grönland. Information om kända populationsstorlekar och utbredning lämnas också.

Här ges en sammanfattning för några utvalda arter.

Smålommen är en vida spridd vanlig häckfågel på Grönland. Flera återfynd antyder att en stor del grönländska smålommar övervintrar längs kuster i nordvästra Europa från Nordsjön till Biskayabukten.

Större lira Tre fåglar ringmärkta som adulta på Nightingale island, Tristan da Cunha i Sydatlanten har i augusti påträffats på Grönland ca 12 000 km norr om häckplatsen.

Storskarv Hela den grönländska populationen på 2 000-3 000 par som tillhör rasen *carbo* och häckar på västra Grönland övervintrar i kustnära vatten sydväst om Grönland (Open water region). Beståndet tycks ha mycket litet utbyte med andra bestånd.

Spetsbergsgås Två bestånd uppträder i Nordatlanten, det ena som häckar på Spetsbergen övervintrar i Danmark och Nederländerna, medan det andra som häckar på östra Grönland

och Island övervintrar i Storbritannien. På Grönland häckar omkring 5 000 par, medan betydligt fler häckar på inre Island. Mer än 30 000 ickehäckare ruggar numera på östra Grönland.

Bläsgås av rasen *flavirostris* häckar bara på västra Grönland och dessa fåglar övervintrar nästan enbart på Brittiska öarna förutom några få ströindivider som flyger till europeiska kontinenten eller Nordamerika.

Kanadagåsen var före 1970 en sällsynt fågel, som bara tillfälligt häckade på västra Grönland. I sen tid har kanadagåsen utökat sin utbredning på Grönland och beståndet uppskattades år 2000 till 2 600 par. De flesta övervintrar i nordöstra USA.

Vitkindade gåsen häckar på nordöstra Grönland i ett bestånd som 1997 uppskattades till cirka 45 000 fåglar. Hela beståndet övervintrar på västra Irland och västra Skottland. Under vår och höst rastar gåssen på Island.

Prutgås Två populationer av ljusbukig prutgås (*hrota*) uppträder på Grönland. Ett mindre antal prutgäss, sannolikt från Svalbardpopulationen häckar på nordöstra Grönland. En stor grupp ljusbukiga prutgäss, som övervintrar på Irland flyger över den grönländska inlandsisen för att nå sina häckningsområden på de högarktiska öarna i Kanada (Melville island, Ellesmere Island).

Den **grönländska pilgrimsfalkstammen** av rasen *tundrius* häckar mest längs västra och södra kusten beräknas uppgå till mellan 500 och 1 000 par. Något överraskande är pilgrimsfalkarna en av de mest långflyttande grönländska arterna, som årligen kan genomföra flyttresor på över 25 000 km. Pilgrimsfalkhanarna övervintrar i Sydamerika, medan honorna stannar i Karibien och södra USA (se karta). Hanarna övervintrar i genomsnitt 4000 km söder om honorna.

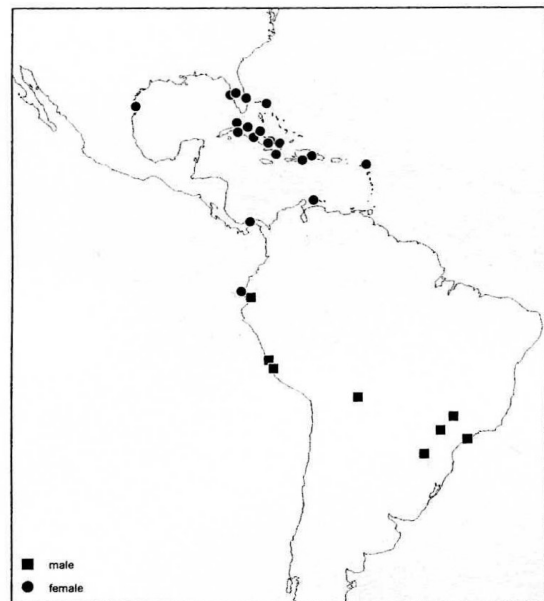
Fjällripan är en vanlig häckfågel på hela Grönland. De nordligaste bestånden är flyttfåglar och sträckrörelser på upp till 700 km har visats genom återfynd. Under hösten finns också observationer av sträckande fjällripor från Ellesmere island i Kanada till Grönland.

Större strandpipare Lokalt allmän häckfågel på Västgrönland och mycket allmän på

Nordöstgrönland, medan den är fåtalig på Sydostgrönland. De flesta nearktiska större strandpiparna övervintrar i Västafrika. Flera fynd från Europa finns, men det enda vinterfyndet av en grönländsk häckfågel kommer från Senegal.

Kustsnäppan är känd för sin enorma flyttningsskapacitet. Det grönländska beståndet tillhör rasen *islandica*, varav huvuddelen häckar norr om 72:a breddgraden, uppskattas till mellan 15 000 och 30 000 par. En stor del övervintrar i Västeuropa från tyska Vadehavet till nordvästra Frankrike och många i England. Viktiga rastplatser finns i Nordnorge och på Island, där kustsnäpporna rastar upp till tre veckor i maj.

Sydpolslabb En unge märkt den 20 januari 1975 på Shortcut Island, Antarktiska halvön (64.45S 64.05W) blev skjuten den 31 juli 1975 i Godthåb fjord på sydvästra Grönland 14 370 km N. Detta är det andra grönländska fyndet av denna antarktiska art.

Återfynd under nov-feb av pilgrimsfalkar ringmärkta på Grönland, fyrkanter = hanar och cirklar = honor (från Lyngs 2003).

Silvertärnan är en vida spridd häckfågel på Grönland med nordligaste häckningsplats på Kap Morris Jessup/ Constable Bugt på omkring 83.39 grader nordlig bredd. Fyra ungfåglar har påträffats i december-januari, alla från Sydafrika söder om 29 grader S, tre av dem i Indiska oceanen. Vårfynd finns från

norra Sydamerika och en 2K-fågel från östra Kanada.

Spetsbergsgrisslän är förutom alkekungen den vanligaste havsfågeln på Grönland, men beståndet har under senare årtionden kraftigt reducerats. Vinterbeståndet sydväst om Grönland har dock uppskattats till miljoner fåglar (1994). Det finns över 3 000 återfynd av 78 400 spetsbergsgrisslor märkta på Grönland. Fåglar från Västgrönland övervintrar delvis i öppna havet i sydväst, delvis utanför östra Kanada från Newfoundland söderut till Nova Scotia. Runt Grönland har spetsbergsgrisslor påträffats märkta på många andra håll i Arktis, som Kanada (inkl. arktiska öarna), Island, Jan Mayen, Spetsbergen, Björnön, Hornöy (Varangerhalvön), Kolahalvön (Seven islands) och Novaya Zemlja.

Tordmulen häckar enbart på sydvästra Grönland med 2 000-5 000 par och dessa fåglar övervintrar i det sydvästra området med öppet vatten. En unge blev skjuten redan efter 45 dagar, 465 km S. Detta är intressant eftersom man inte vet när tordmuleungar blir flygfärdiga.

Tobisgrisslan är den mest spridda alkfågeln på Grönland och häckning har påvisats så långt norrut som på Washington Land på ca 84 grader nordlig bredd. Tobisgrisslorna är mycket härdiga och kan övervintra i vakar (polynyor) eller sprickor i landfasta isen eller i packisen ända upp till Tuledistriktet. Över 10 000 tobisgrisslor har märkts på västra Grönland. Dessa fåglar förefaller vara kortflyttare eller stannfåglar! Såväl adulta som ungfåglar blir kvar relativt nära boplatserna.

Stenskvätta De grönländska stenskvättorna av rasen *leucorhoa* är vanliga häckfåglar på västra och östra Grönland någon gång upp till 78-79 grader nordlig bredd och övervintrar i tropiska Afrika från Senegal till Mali. Sju fåglar har under höstflyttningen påträffats i Västeuropa från Frankrike till norra Portugal. Dessa fynd antyder att stenskvättorna kan genomföra non-stopflygningar över Atlanten utan att landa i England. Ytterligare sju fåglar har återfunnits under vårflyttningen från norra Frankrike till norra Wales.

Gråsiskan är en vida spridd och vanlig häckfågel på Grönland. Det finns ett fjärrfynd av en adult hona från sydvästra Grönland som märk-

tes den 18 juli 1995 och kontrollerades i Michigan, USA den 16 mars 1996, 3 100 km WSW.

Lappsparven, som också är vida spridd kan till och med i litet antal övervintra i de södra delarna av Västgrönland, men flyttar normalt till Nordamerika med två fynd från Kanada (Ontario och Quebec) och två fynd från USA (Minnesota och Iowa).

Snösparv är en mycket vanlig häckfågel på nästan hela Grönland. Några få, mest hanar kan övervintra på södra Grönland. Av snösparv finns 1 168 återfynd. Snösparvar från västra och sydöstra Grönland övervintrar i Nordamerika från östra Kanada till norra USA. Från nordöstra Grönland finns fynd från Shetlandsöarna, Finnmark, Nordland, Troms i Norge, Archangelsk, Komi och Kuybyshevsk, Tadjikistan (4 050 km SE) i Ryssland. Dessa snösparvar övervintrar troligen mest på stäpper i södra Ryssland väster om Ural och norr om Kaspiska havet. En mindre del övervintrar i Västeuropa, mest på Island och i Skottland. Sex snösparvar märkta utomlands har återfunnits på Grönland, en hane märkt på Island kontrollerades på sydöstra Grönland året därpå, fyra snösparvar märkta i Michigan i december och februari återfanns på västra Grönland och rester efter en adult hane märkt i Troms, Norge 18 april 1992 påträffades i ett jaktfalkbo på nordöstra Grönland i juli 1998. Mängder av snösparvar rastar i Nordnorge under våren, 10 000 har noterats t ex på Bodö och Andöya. Maximum noteras i månadskiftet april-maj och sparvarna rastar ett tiotal dagar. De frossar då på harkranklarver inför den krävande Atlantpassagen på omkring 1 400 km. Hanarna kommer före honorna. På Andöya lyckades P-G Bentz färga ett antal snösparvar med pikrinsyra under åren 1982-84. Mängder av snösparvar gav sig av på kvällen den 21 april 1982 för att korsa Atlanten. Två av dessa färgade fåglar rapporterades senare från nordöstra Grönland.

RS

Fågelstationernas ekonomi – en översikt

Hans Ryttman

Under de senaste åren har jag besökt de flesta av fågelstationerna i Sverige. Jag har gjort mina besök för att lära mig mer om ringmärkning och hur man art-, köns- och åldersbestämmer fåglar. Jag har alltid blivit väl bemött och alltid haft en trevlig samvaro tillsammans med personer med samma fågelintresse som jag.

Jag har blivit imponerad av den kunskap, ambition och noggrannhet, som de, som arbetar på stationerna, har. Alla har en respekt och omsorg för fåglarna när de plockar ur dem ur näten och när de handhar dem för ringmärkningen. Många gånger har jag också sett glädje och förundran när någon beundrar fjäderdräkten eller enskilda fjädrar.

Inte mycket skiljer i detta avseende även om stationerna har olika bakgrund och organisation. Alla arbetar i enlighet med de regler och anvisningar som RC har utfärdat. Jag har inget att ta upp i detta sammanhang. Däremot har jag förvånats över de olika ekonomiska villkor som stationerna har. Jag vill därför berätta om hur det ser ut rent ekonomiskt och kanske på så sätt ge tips till stationer som lever under tunga ekonomiska villkor och hur de skall kunna skaffa en bättre ekonomi i framtiden.

Enklast uttryckt beror skillnaderna på att vissa stationer har inkomster medan andra inte har det. Alla har ju självfallet utgifter. För de stationer som inte har inkomster är kanske den här rapporten mest intressant. Kanske någon kan få en idé om hur det skulle kunna vara möjligt att, om inte helt bekosta verksamheten vid stationen, så i all fall få litet mer pengar.

Några få stationer (5-6 stycken) har bidrag från kommuner och länsstyrelser. Bidragen är dock oftast inte givna utan förbehåll. Hammarö kommun ger ett bidrag till stationen men då tar också de som arbetar på stationen på sig guidning/undervisning om ringmärkning och betydelsen för fågelflyttningforsknig för skolklasser inom kommunen. Under den vecka jag var där kom både en förskoleklass och gymnasieklass.

I det andra fallet där kommunen hjälper till är att Umeå hyr ut och delvis underhållit huset

där ringmärkningspersonalen bor på Stora Fjäderägg. Haparanda kommun ger ett bidrag till Haparanda Sandskär men kräver tydligen inget mer än att verksamhet bedrivs på ön.

Oftast är det dock länsstyrelser som ger pengar men alltid med uppgifter som motprestation. Skötsel av de reservat där stationen är belägen eller inventeringar och sk miljöövervakning ingår oftast för att få anslagen. Dessa anslag är de största och uppgår till mellan ca 25 000 och 50 000 kr per år. I Kvismaren räcker anslagen från länsstyrelsen för inventeringar i och runt Kvismaren, till de arvoden som betalas ut till ringmärkare och medhjälpare.

Den andra stora inkomstkällan är att ta betalt för logi, vilket ibland är kopplat till att man skall vara medlem i stationsföreningen (eller motsvarande som Varbergs ornitologiska förening). Varbergs OF har en unik möjlighet med att hyra ut Getterön till ornitologer som endast besöker platsen för fågelskådning och inget annat. Detta ger föreningen en bra möjlighet att stödja ringmärkningsarbetet. Oftast publicerar stationen sin verksamhet i den lokala fågeltidskriften varför ingen stationsmedlems-tidskrift finns. Undantaget är Kvismare fågelstation som varje år kommer ut med en egen tidskrift som förutom listor från ringmärkningen och återfynd också har andra artiklar som anknyter till ringmärkningsverksamheten t ex vad man kan dra för slutsatser av de ruggningsprotokoll som upprättas. Flera stationer har alltså medlemsföreningar men några stöds också ekonomiskt av den lokala fågelföreningen. Ett fåtal stationer får inkomster från lokala, ofta stora företag (SCA, Billerud (Haparanda Sandskär) och Nya Wermlanstidningen (Hammarö)). För speciella ändamål (tex målning av kök) har färghandlare bekostat färger. Andra har möjlighet till guidningar av turister och försäljning av dekal, vykort, t-shirts och holkar förekommer. I något fall har också lotteri med stort besvär men god inkomst förekommit. Detta kom till stånd då en stationsbyggnad skulle uppföras (Hartsö-Enskär).

Det är alltså några stationer som har turen att ligga i naturreservat (eller Nationalpark!) och som är skickliga att motivera sin verksamhet hos kommuner och företag.

Dessa stationer kan också många gånger betala traktamenten till ringmärkare och assistenter och/eller resor till stationen. Traktamentena varierar från mindre än 100 kr/dag till 230 kr/dag och reseersättning. Några stationer betalar resor inom Sverige med billigaste färdssätt och Haparanda betalar båtresa ut till Sandön och Nidingens station till Nidingen. Några stationer har flingor till gröt och müsli och kaffe. Flera stationer har också fritt boende.

För övriga stationer krävs att de som vill vara på stationen betalar resor, hyra för logi och har egen mat. Då några stationer har hög hyra 15 000 – 30 000 kr/år krävs att de som är på stationen betalar ordentligt för att vistas på stationen. En resa ut till Svenska Högarna kostar t ex 1 500 kr vilket betyder att med den logiavgift som Skärgårdsstiftelsen tar kostar en veckas vistelse på ön 2 000 kr. Detta innebär oftast att det är några få entusiaster som står för arbetet. Detta i sin tur betyder att verksamheten inte kan bedrivas i den omfattning som kanske vore önskvärt.

Då dessa stationer står för ca 30 000 ringmärkta fåglar (antalet är taget från 2004) så innebär det att ca 1/3-del av märkningen sker på stationer där ekonomin är baserad på idealitet. Det är någon entusiast som började märka på platsen för 30-40 år sedan och fortfarande står för den större delen av arbetet. Stationens existens tyckts det mig vara beroende av en person och den ofta lilla krets av kompisar som håller verksamheten igång. Om inte för alltför många år blir dessa gäng gamla och då måste verksamheten locka till sig nya medarbetare. Kanske genom att erbjuda traktamenten. Några stationer anser att de inte skulle kunna bedriva ringmärkning om inte de kunde betala i alla fall för ”ringmärkningschefen”. Ofta vill de kunna garantera att ringmärkningen håller igång under minst en månad och för att någon skall åta sig en så lång period krävs nog ersättning. Flera stationer har genom att erbjuda traktamenten och reseersättningar kunnat locka till sig utländska ornitologer ofta mycket duktiga. Jag skulle kunna tro att det också finns arbetslösa svenska ornitologer som skulle tycka det var bra att få något extra utöver A-kassa men detta kanske inte går. Arbetssökande skall, vad jag förstått, söka arbete kontinuerligt (40 tim i veckan?) och stå

till arbetsmarknadens förfogande utan dröjsmål.

För att upprätthålla verksamheten på fågelstationerna kommer det alltid, även i fortsättningen, att krävas en mycket stor del av idealitet och i viss mån ekonomiska uppoffringar. Men för att stationerna skall kunna fortsätta driva sin verksamhet tror jag att det kommer att behövas att det krävs mindre av ekonomiska uppoffringar av dem som vill vistas och arbeta på stationerna. För de som i dag har inkomster från länsstyrelser och kommuner krävs en ideell insats av personalen vid skötsel och inventeringar vilket kan vara tungt och besvärligt eftersom det är märkning av fågel som personerna som vistas på stationen vill utföra. På sikt tror jag att andra inkomster måste till. För de som i dag har dåliga eller inga inkomster är det helt nödvändigt att satsa på säkrare finansiering än den egna plånboken.

Den svåra men kanske ändå bästa vägen är att bland de ornitologer som finns i regionen finna stödmedlemmar som kanske nöjer sig med en enkel redovisning av verksamheten en gång om året. Oftast publiceras ringmärkningsverksamheten i regionaltidningen eller fågelklubbens tidskrift och då skulle det vara tämligen enkelt att trycka ut ett antal extra sidor av redogörelsen som sedan kunde skickas ut till stationsmedlemmarna. Kanske det går att få regionalföreningen att skicka ut uppmaningar till regionalföreningens medlemmar att vara stödjande till ringmärkningsstationen. Svårare är nog att skaffa sponsorer men helt omöjligt är det väl inte. För de stationer som ligger någorlunda tillgängliga kan väl inbjudningar till företag att följa verksamheten vid något tillfälle vara värdefullt. En idé som kanske inte kan tillåtas är annars att regionalföreningen tar ut en större summa i medlemsavgift men att denna summa sedan överförs till stationen (i stället för bidrag som en del regionalföreningar ger) men då måste nog regionalföreningen liksom inkludera fågelstationen och stadgar skrivas om. Men för ornitologins skull kanske detta vore en lösning på en del av stationernas ekonomiska problem.

Hans Ryttman
Skönstaholmsvägen 68
123 60 Farsta
08-94 09 63
hans.ryttman@comhem.se

Falsterbo Fågelstation söker en RINGMÄRKARE till höstsäsongen 2008

Vi söker en van och kunnig ringmärkare, som kan jobba här under höstsäsongen 2008. Preliminärt skall du kunna ta hand om märkningen vid Flommen 21 juli-30 september och därefter fortsätta vid Fyren fram till säsongen slutar 10 november.

Meriter:

God vana vid hantering av slöjnet (även upp-sättning och nedtagning), ringmärkning, art-, ålders- och könsbestämning krävs. Ett gott ordningssinne och ansvarstagande är också något vi förväntar oss. Extra fördelaktigt är det om du kan stanna hela säsongen.

Ersättning:

Beroende på stationens ekonomi men minst 200 kr/dag i traktamante plus fritt logi på fågelstationen. Resersättning utbetalas för resor inom Sverige med billigaste färdstätt om du stannar minst tre veckor i följd. Skriv några rader till oss och berätta om: Din erfarenhet som ringmärkare (tid, antal, arter, platser etc). Vilken tid du kan komma. Vi vill ha din ansökan senast 31 mars 2008.

Vi bistår naturligtvis på alla sätt för att du snabbt skall komma in i våra rutiner samt även under arbetets gång.

Välkommen!

Sophie Ehnbo
Lennart Karlsson

Ringtrasten - mailinglista för svenska ringmärkare

Ringtrasten är en mailinglista som personer intresserade av ringmärkning kan ansluta sig till. Listan startades av Mats Rosengren, Hornborgasjön, som också tagit på sig att se till att den fungerar. Tanken är att listan ska kunna fungera som ett forum för ringmärkare med förfrågningar, information och korta notiser. Listan har RCs fulla stöd och används för att föra ut information.

Anmäler sig gör man genom att skicka e-post till:

ringtrasten-subscribe@yahogroups.com